

**АМЕРИКАНСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНЦІАЛІЗМ:
інститут глави держави в США у персоналіях
від зародження до сьогодення**

Біографічна енциклопедія
за науковою редакцією доктора політичних наук Хоми Н. М.

Львів

Видавництво «Новий Світ-2000»

2018

УДК 328.132.7–057.341 (73)
ББК 66.033.112–8 (7США)
А 617

Рекомендовано до друку Вченими радами:

Донецького національного університету імені Василя Стуса (протокол № 12 від 26.06.2018 р.);
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 7 від 26.06.2018 р.);
Сумського державного університету (протокол № 8 від 21.06.2018 р.);
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (протокол № 10 від 27.06.2018 р.);
Інституту гуманітарних і соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка» (протокол №5 від 13.06.2018 р.).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Кресіна І. О. – доктор політичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач відділу правових проблем політології Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Ржевська Н. Ф. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету;

Фісанов В. П. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

А 617 Американський президенціалізм: інститут глави держави в США у персоналіях від зародження до сьогодення. Біографічна енциклопедія / О. В. Бабкіна, С. М. Дерев'янка, М. П. Требін та ін.; за наук. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2018. 369 с.

Досліджується еволюція інституту глави держави у США від часу його появи. Хронологічно представлені постаті американських президентів з акцентом на їх основних успіхах і невдачах за час перебування на посаді. Водночас глави американської держави представлені й як особистості: їх захоплення, інтереси, які лежать як у площині громадсько-політичного життя, так і поза політикою.

Книга буде цікавою як студентству, яке вивчає проблематику міжнародної політики, так і широкому колу читачів, зацікавлених політичною динамікою у США в її історичному розрізі.

ISBN 978-617-751-922-4

УДК 328.132.7–057.341 (73)
ББК 66.033.112–8 (7США)

© Авторський колектив, 2018
© За наук. ред. Н. М. Хоми, 2018
©Новий Світ-2000, ФОП Піча С. В., 2018

БУШ, Джордж Герберт Вокер (англ. *George Herbert Walker Bush*) – 41-й президент США (1989–1993). Діяч Республіканської партії США.

**Джордж Герберт Вокер
Буш**
(1924 р. н.)

Біографічні дані. Народився 12.06.1924 р. у містечку Мілтон, штат Массачусетс у сім'ї нью-йоркського банкіра та сенатора від Республіканської партії П. Буша та Д. В. Буш. Навчання розпочав в окружній денній школі м. Гринвіч, штат Коннектикут. У 1936–1942 рр. навчався в Академії Філіпса в Ендовері, штат Массачусетс, де виявив лідерські здібності: був президентом студентської ради, товариства збору коштів на добродійність, капітаном бейсбольної та футбольної команд, редактором шкільної газети.

Авіаційний удар японців по кораблях ВМФ США в гавані Перл-Гарбор 07.12.1941 р. глибоко вразив 17-річного юнака та спонукав піти добровольцем до американської армії. «Коли я почув новину про атаку на Перл-Гарбор, одразу вирішив для себе: я хочу служити власній країні!» – згадував через десятиліття Буш. Він вступає на 10-ти місячні курси пілотів, стає наймолодшим пілотом США (червень 1943 р.), а з вересня 1943 р. – офіцер ескадрильї торпедоносців-бомбардувальників (VT-51). Упродовж 1944 р. Буш брав участь у 58 боях, зокрема, повітряно-морських битвах на Маріанських, Бонінських і Філіппінських островах. 02.09.1944 р. під час атаки на японські військові споруди на о. Тітідзіма Буш виконав бойове завдання, під час якого дивом вибрався з палаючого бомбардувальника. Після капітуляції Японії у вересні 1945 р. із почесними та нагородами звільнений у запас.

Буш повертається на навчання за прискореною програмою до Єльського університету, студентом якого зарахований ще в 1941 р. Обирався президентом братства Delta Kappa Epsilon, очолював бейсбольну команду, у складі якої грав на перших двох світових університетських чемпіонатах. У 1948 р. отримав ступінь бакалавра економіки і переїхав до Західного Техасу, де почав успішно займатися нафтовим бізнесом як спеціаліст із продажу. У 1951 р. створює свою нафтову компанію, через два роки стає співзасновником ще однієї. У 1954–1964 рр. – президент компанії «Zapata Offshore Company», котра видобувала нафту на шельфі. До 40 років став мільйонером і головою ради директорів цієї компанії.

Буш походить із династії американських політиків. Як і його батько, він пов'язав долю з Республіканською партією США. У 1964 р. стає керівником республіканців округу Гарріс, штат Техас. Він виграв партійний праймеріз, однак програв загальні вибори до Сенату від штату. У 1966 р. Буш став першим обраним до палати представників Конгресу республікан-

цем від Г'юстона. Його призначили членом впливового бюджетного комітету.

Буш вирізнявся консерватизмом – виступив проти дебатів щодо рівного доступу до громадських місць усіх американців, незалежно від раси, кольору шкіри, релігійних переконань, статі чи етнічного походження (закріплене «Актом про громадянські права» 1964 р.); підтримав політику адміністрації Р. Ніксона у В'єтнамі, але не зійшовся з республіканцями щодо обмеження народжуваності. Голосував Буш і за відміну обов'язкового призову на військову службу. 1968 р. був обраний до Сенату на другий термін.

У 1970 р. за наполяганням президента Р. Ніксона Буш узяв участь у виборах до Сенату, виграв республіканський праймеріз, однак як і 1964 р. програв загальні вибори та втратив місце в Конгресі. Ці вибори зробили Буша відомим як затятого республіканського бізнесмена з «Сонячного Поясу» (групи штатів півдня країни). Р. Ніксон оцінив жертвовність Буша і 1971 р., з одностайної згоди Сенату, призначив його постійним представником США при ООН. 1973 р. під час Вотергейту Буш прийняв пропозицію президента стати главою Національного комітету Республіканської партії, багато зробив для її захисту; формально змусив Р. Ніксона подати у відставку.

Наступний глава держави, Дж. Форд, призначив Буша очільником Американського бюро зі зв'язків із КНР. Він, не будучи дипломатичним представником, фактично виконував його функції. США в той час підтримували офіційні зв'язки з Республікою Китай на Тайвані, але не з КНР. Чотирнадцять місяців його роботи за оцінками політиків були результативними для американо-китайських відносин. 30.01.1976 р. Форд призначив Буша директором Центрального розвідувального управління США, де він пропрацював майже рік до інавгурації нового президента США Дж. Картера (20.01.1977 р.). У лютому 1977 р. Буш стає головою виконавчого комітету Першого міжнародного банку у Г'юстоні, 1978 р. – професором адміністративних наук у Вищій школі бізнесу Університету Райса. Упродовж 1977–1979 рр. Буш був також директором Ради з міжнародних відносин – маловідомої, але дуже впливової у світовій політиці приватної організації, очолюваної Д. Рокфеллером.

Саме тоді Буш уперше вирішив виставити свою кандидатуру на чергових президентських виборах. Відомо, що під час виборчої кампанії 1979 р. він відвідав 850 заходів, проїхав понад 400 тис. км. Партійний праймеріз для нього, однак, був невдалим, але основний конкурент, Р. Рейган, обрав його кандидатом на посаду віце-президента, і вони перемогли. ТанDEM існував упродовж обох президентських каденцій Р. Рейгана (1981–1989). На посаді віце-президента США Буш очолював дві спеціальні комісії – з дерегуляції ринку та боротьби з міжнародною наркоторгівлею. Також Буш

став першим віце-президентом, котрий офіційно виконував обов'язки президента США: 13.07.1985 р. упродовж 8-ми годин, поки Рейгану робили хірургічну операцію.

Особливо складним був 1986 р., коли Бушу довелось доводити непричетність до скандалу щодо таємного продажу чиновниками президентської адміністрації зброї Ірану (за виручені гроші фінансували антикомуністичну групу Контрас у Нікарагуа), що було прямим порушенням законодавства. Ці події певною мірою підірвали популярність Буша.

Прихід на посаду глави держави. У жовтні 1987 р. Буш вступив у праймеріз республіканців на посаду президента США. Його конкурентами по партії були сенатор Б. Доул із Канзасу, конгресмен Дж. Кемп із Нью-Йорка, колишній губернатор П. ДюПонт із Делавера та консерватор, християнський телевангеліст П. Робертсон. Ставши третім в Айові, Буш, за прикладом Рейгана, реорганізував свій штаб і сконцентрувався на Нью-Гемпширі. Буш обіцяв продовжити курс Рейгана, допомогти тим, хто цього дійсно потребує, створити суспільство «добрих, чуйних людей». Тактика виявилась правильною та поступово; завдяки організаційним зусиллям, лідерству в зборі коштів, перемозі в південних штатах і групових праймеріз, він стає єдиним кандидатом від республіканців. Кульмінацією стала яскрава промова Буша на з'їзді Республіканської партії США 1988 р., відома як «Тисяча барв світу». Буш запропонував власне бачення Америки: підтримав Клятву вірності прапору США, шкільну молитву, смертну кару, право на володіння зброєю і своє несприйняття абортів. Промова на з'їзді містила відому клятву Буша: «Читайте по моїх губах: ні – новим податкам». Своїм кандидатом у віце-президенти Буш вибрав маловідомого сенатора Д. Кейла з Індіани, якого підтримували й консерватори.

Проте, за даними багатьох опитувань, Буш відставав від кандидата від демократів М. Дукакіса – губернатора штату Массачусетс. Кампанію на загальних виборах між ними описують як одну із найбрудніших у сучасній історії. Буш критикував суперника за забруднення Бостонської бухти, неприйняття Клятви вірності прапору США та смертної кари. Виник скандал, пов'язаний з оприлюдненням даних про задіяних у кампанії нацистських лідерів – емігрантів із країн, що були союзниками Німеччини у Другій світовій війні. Буш переміг М. Дукакіса та його кандидата у віце-президенти Л. Бентсена в Колегії виборників США (426 голосів проти 111). У національному масштабі Буш набрав 53,4 % голосів проти 45,6 % у М. Дукакіса.

Після інавгурації 20.01.1989 р. Буш став 41-м президентом США. Він став першим від 1836 р. віце-президентом, який став главою держави в результаті перемоги на виборах, а також першим від 1929 р. обраним президентом, чий попередник належав до тієї ж партії. Віце-президентом було обрано Дж. Д. «Ден» Кейла.

Основні досягнення для країни періоду президентства. Період президентства Буша – це роки кардинальних і глибоких змін у світі за останні півстоліття. Загалом йому вдавалося досягати у Конгресі, який в цей період контролювали демократи, згоди між двома партіями з ключових питань внутрішньої та зовнішньої політики, чим забезпечував виконання своєї програми.

Президентство Буша увійшло в історію, насамперед, здобутками американської зовнішньої політики як продовження курсу попередньої адміністрації («стримування і залякування»). Американське стратегічне планування почало переорієнтовуватися зі сценарію «великої ядерної війни з СРСР» на гнучке використання сили в регіональних конфліктах. Виступаючи в Г'юстоні 12.05.1989 р., Буш зазначив, що перед Вашингтоном стоять ширші завдання, ніж стримування СРСР. У березні 1990 р. Комітет начальників штабів визнав, що стратегічні ядерні сили можна використати для боротьби із загрозами, які виходять від деяких країн «третього світу». 01.08.1990 р. лише за кілька годин після вторгнення іракських військ до Кувейту, Буш виголосив промову, у якій висловив ідеї, які мали на меті «переформатувати» подальшу місію США як глобальної держави, лідерству якої не було б альтернативи за умов постанови нового світового порядку.

11.05.1989 р. Буш віддав команду перекинути 1900 морських піхотинців на територію Панами «для забезпечення безпеки громадян США». 20-25.12.1989 р. із метою усунення від влади й арешту диктатора генерала М. Нор'єги була проведена операція «Справедлива справа» за участю близько 26 тис. американських солдатів. Вторгнення до Панами стало першою в історії США інтервенцією під гаслом «За демократію» й сприяло зростанню популярності Буша в США. 15.09.1989 р. Буш спрямував до Колумбії, Болівії та Перу військові сили для допомоги у боротьбі з наркоторгівлею. 01.12.1989 р. винищувачі ВПС США допомогли уряду Філіппін запобігти державному перевороту.

07.08.1990 р. для захисту Саудівської Аравії від вторгнення іракських військ, які до того анексували Кувейт, прибули перші американські війська. Це й стало початком участі США у війні в Перській затоці. Проведено кілька великих операцій: «Вільний вітер» (серпень 1990), «Щит пустелі» (серпень 1990 – січень 1991), «Буря в пустелі» (17.01. – 28.02.1991), «Шабля пустелі» (24–28.02.1991), «Розрада» (1991–1996). Успіх у війні в Перській затоці проти Іраку зміцнив популярність Буша.

На Близькому Сході Буш підтримував Ізраїль та добивався його примирення з Організацією визволення Палестини. 3 грудня 1992 р. США брали участь у миротворчій операції ООН «Відродження надії» в Сомалі.

За дієвої участі Білого дому в 1989–1990 рр. було досягнуто принципової домовленості про об'єднання Німеччини. 12.09.1990 р. Буш у Москві

підписав «Договір про остаточне врегулювання німецького питання», який передбачав об'єднання ФРН і НДР.

1992 р. США, Канада і Мексика підписали угоду про Північноамериканську зону вільної торгівлі (НАФТА). 1993 р. з ініціативи Буша створено Багатосторонній інвестиційний фонд Міжамериканського банку розвитку, який відіграв велику роль у мікрофінансуванні малих бізнес-проектів у Латинській Америці.

Важливе значення мали й американо-китайські стосунки. Свій перший зарубіжний візит Буш як президент США здійснив до Пекіна (25-26.02.1989 р.). Проте вже наступного дня після силової розправи над студентами-маніфестантами на площі Тяньаньмень (04.06.1989 р.) Буш засудив військову акцію в Пекіні, оголосив про прийняття обмежувальних санкцій щодо продажу військових товарів Китаю та контактів між військовими відомствами обох країн. Під впливом гострої критики широкої громадськості та політичних кіл, Сенат США 20.06.1989 р. схвалив пакет санкцій проти КНР, яка з цього часу почала розглядатись як новий ідеологічний і геополітичний противник. Однак поміркована позиція американського президента, якого називали «другом Китаю», все ж вартувала йому чималих іміджевих втрат.

Бушу також належала істотна роль у визначенні позиції західних держав щодо розпаду СРСР і утворення на його території незалежних держав. Займаючи обережну позицію, він виявив прихильність до спроб М. Горбачова несилowymi методами запобігти дезінтеграції країни. Після саміту на Мальті (02–03.12.1989) стосунки з Москвою були визначені як «стратегічні». 31.07.1991 р. у Москві Буш і Горбачов підписали «Договір про скорочення й обмеження стратегічних наступальних озброєнь». Для США він передбачав скорочення близько 80 % ядерного арсеналу. Американський і радянський лідери загалом зустрічались шість разів. 01.02.1992 р. Буш і президент Російської Федерації Б. Єльцин у Кемп-Девіді підписали спільну декларацію про завершення «холодної війни».

Стосунки США з Україною в період президентства Буша були неоднозначними. Під час візиту до СРСР 01.08.1991 р. Буш прибув до Києва й виступив у Верховній Раді УРСР із промовою, у якій однозначно висловлювався за збереження СРСР і підтримку М. Горбачова. Буш закликав відмовитися від «самовбивчого націоналізму» та не плутати свободу з незалежністю. Пояснюють це стурбованістю Буша перспективою неконтрольованого розпаду Союзу та можливістю ядерної війни на пострадянському просторі. І, головне, Буш керувався національними інтересами США. Проте Україна отримала зовнішнє фінансування. Буш двічі приймав Л. Кравчука (1991, 1992). Адміністрація Буша доклала великих зусиль до міжнародного визнання України: 25.12.1991 р. визнала незалежність, а 03.01.1992 р. встановила з нею дипломатичні відносини. Однак надалі

двосторонні стосунки не відзначалися швидким поступом через пріоритетність американо-російських відносин, а також у зв'язку з позицією керівництва України щодо вивезення з її території ядерних озброєнь СРСР. Президент України Л. Кравчук обіцяв Бушу завершити ядерне роззброєння України до 1999 р. Втім, після завершення президентського терміну Буш прихильно ставився до України й підтримував розбудову американо-українських відносин.

Внутрішньополітичний курс Буша отримав назву «рейганоміка без Рейгана» і був продовженням їх «неоконсервативної хвилі». Чільне місце належало обмеженню державного регулювання економікою, боротьбі з наркоманією та організованою злочинністю, вирішенню екологічних проблем, удосконаленню системи охорони здоров'я. Першочерговим стало стримування дефіциту бюджету (з 1980 до 1990 р. виріс утричі). «Без цього, – уважав Буш, – Америка не може бути світовим лідером».

Основні невдачі періоду президентства. В умовах економічної кризи 1989–1992 рр., зумовленої окремими негативними проявами рейганоміки, заходи щодо скорочення дефіциту державного бюджету та зростання зовнішнього боргу виявились малоефективними. Буш не зумів переконати Конгрес скоротити державні видатки. Натомість він порушив одну зі своїх основних передвиборних обіцянок, схваливши ріст податків. Економічна рецесія і підвищення податків, а також помітне збільшення безробіття (7,5 % працездатного населення) призвели до відчутного падіння популярності Буша серед виборців. Досить чутливим ударом по республіканцях стало рішення Верховного суду США, який в 1992 р. визнав право жінок на аборт, проти чого категорично виступали Рейган і Буш, а також звинувачення в небажанні знищити режим С. Гусейна. Як наслідок, Буш програв на виборах президента 1992 р. демократу Б. Клінтону. Буш отримав 38 % голосів виборців (168 голосів виборників) проти 43 % у Б. Клінтона (370 голосів виборників).

Отримав визнання за: прагнення встановити новий світовий порядок, який став брендом Буша. Віддав наказ про військову операцію в Панамі та Перській затоці, піднявши рейтинг довіри серед населення до 89 %. Його президентство ознаменовано остаточною перемогою у «холодній війні» і зменшенням кількості стратегічної зброї. Буш сприяв об'єднанню Німеччини, і, певною мірою, утворенню й визнанню міжнародною спільнотою нових незалежних держав на пострадянському просторі.

Був критикований за: відсутність власної чітко сформульованої програми, брак «свіжої думки», прагнення в усьому наслідувати попередника. Проте у Буша не було ні рейганівської харизми, ні твердості характеру. Здійснюваний ним внутрішньополітичний курс був малоефективним. Незадоволення широких верств американського суспільства викликало збільшення податків, усупереч його передвиборним обіцянкам. Буш помилився

у виборі віце-президента. На думку З. Бжезінського, «головний недолік Дж. В. Буша полягав не в тому, що він зробив, а в тому, чого не зробив [...]». Як глобальний лідер, він не використав наявні в нього можливості сформуванню новий погляд на майбутнє чи залишити зобов'язувальне розуміння напряму розвитку». Під час президентської кампанії 1992 р. Клінтон гостро розкритикував китайську політику республіканців – звинувачення Буша в «заграванні з китайськими комуністами» – стали одним із його головних лозунгів.

Оцінка світовою громадськістю. Буш мав стійкий авторитет та безпрецедентну увагу в усьому світі. І він заслужив її: падіння Берлінської стіни та об'єднання двох Німеччин, розвал СРСР та завершення «холодної війни», зусилля США в боротьбі з міжнародним тероризмом та наркоторгівлею світова громадськість пов'язує з його ім'ям.

За бойові досягнення та героїзм під час Другої світової війни нагороджений Хрестом за льотні заслуги, Повітряною медаллю з двома золотими зірками, медалями «За американську кампанію», «За Азійсько-тихоокеанську кампанію» та ін. 2011 р. Б. Обама вручив Бушу найвищу державну нагороду США – Президентську медаль Свободи. Після завершення президенства Буш був відзначений численними вищими відзнаками іноземних держав (Мальта, ФРН (1994), Польща (1995), Чехія (1999), Угорщина, Казахстан (2001), Естонія, Росія (2005)). У 1993 р. отримав титул почесного лицаря Великої Британії від королеви Єлизавети II і став третім президентом, удостоєним цієї честі. Ім'я Буша носить міжнародний аеропорт у Г'юстоні і авіаносець класу «Німіц», спущений на воду 2009 р.

Відомі особистості про Дж. Г. У. Буша

- Я вважаю свого батька великим президентом, він вплинув і на мою кар'єру, і на кар'єру мого брата (*43-й президент США Дж. Буш-мол.*).
- В особі Дж. Буша ми вітаємо неймовірне служіння і неймовірну самопожертву [...]. Його скромність і порядність відображають краще, що є в Америці [...]. Заслужений пілот ВПС, який ледь не загинув під час Другої світової війни, посол США в ООН, директор ЦРУ, спецпосланець США у Китаї, віце-президент – його життя є свідченням, що державна служба є гідним покликанням (*44-й президент США Б. Обама*).
- Головне було для Буша – ядерна зброя. Він знав, що коли розпадеться Радянський Союз, може розповзтися ядерна зброя. 165 ракет, які стояли на території України, всі до однієї були спрямовані на США. Це сотні боеголовок. І Буш думав про США, коли цю промову виголошував¹, а не про Україну й її майбутнє. І сказати, що Буш тут має провину, я не можу. Пре-

¹ Мова про промову 01.08.1991 р.

зидент Сполучених Штатів має думати про Сполучені Штати (*президент України (1991-1994) Л. Кравчук*).

- Цілком очевидно, що зовнішньою політикою керував сам Буш [...]. Буш, поза сумнівом, був першим серед рівних, добре інформованим і впевненим державним діячем, який приймав остаточне рішення (*З. Бжезінський*).

- Серед усіх моїх партнерів на міжнародній арені Дж. Буш був найкращим. Він був надійним партнером. Він мав збалансоване судження й порядність (*радянський політичний і партійний діяч М. Горбачов*).

- Президент Дж. Буш-старший відчув вітри змін у Східній Європі з моменту свого вступу на посаду. Він поняття не мав про те, куди можуть привести ці зміни і в який момент вони припиняться. Його пріоритетом було не допустити того, щоб вони зумовили масштабне насилля (*Дж. Вілсон*).

Кар'єра, громадське життя після закінчення президентства. Після завершення президентства Буш не покинув політику. У 1999 р. він проводив виборчу кампанію свого сина Джорджа Уокера на пост президента США. У 2006 р. був спеціальним посланцем Генерального секретаря ООН К. Аннана з питань ліквідації наслідків землетрусу в Південній Азії. У 2006–2008 рр. очолював Національний конституційний центр у Філадельфії. Брав активну участь у функціонуванні названих на його честь Президентської бібліотеки та музею, школи Державної і Цивільної служби, розташованих у техаському університеті «Ей енд Ем» (Texas A&M University). Фонд Президентської бібліотеки нагороджує премією Буша за досконалість у державній службі.

Родина Буша приділяє значну увагу благодійності. Будучи Першою леді, Б. Буш долучалася до просування загальної грамотності, заснувала власний благодійний фонд. 2008 р. подружжя Бушів відкрили «Джордж і Барбара Буш-центр». На прохання свого сина, Дж. Буша-молодшого, Буш-старший разом із тодішнім президентом Б. Клінтоном допомагав збирати кошти для допомоги жертвам цунамі в Таїланді (2004), урагану «Катріна» (2005) та ін. У 2008 р. 41-м і 42-м Президентами США засновано спеціальний фонд збору грошей для відтворення інфраструктури узбережжя від урагану «Айк». Також Буш є довічним членом кількох благодійних організацій.

Матеріали аккаунта Буша у соціальній мережі Twitter (створений у 2012 р.) свідчать про його активну громадянську позицію – численні зустрічі з американцями та іноземними політиками, підтримку громадських ініціатив тощо.

Найвідоміші промови: промова на з'їзді Республіканської партії США «Тисяча барв світу» (1988), де Буш виклав власне бачення майбутнього Америки; інавгураційна промова (20.01.1989 р.). Для України важливою є промова Буша, виголошена 01.08.1991 р. у Верховній Раді УРСР. Тоді Буш намагався «застерегти» українців від «суїцидального націоналізму» та закликав залишитись у складі СРСР. Промова, написана для Буша К. Райс, викликала обурення українських націоналістів і американських консерваторів. Вона увійшла в історію під назвою «Котлета по-київськи» (Chicken Kiev speech): в англійській мові «chicken» в переносному значенні «боягуз». Так промову назвав редактор газети «The New York Times» В. Сафайр, звинувативши Буша в колосальному прорахунку.

Друкований доробок: «Дивлячись у майбутнє. Автобіографія» (1987), «Людина честі» (1988), «Стратегія національної безпеки Сполучених Штатів: 1990–1991» (1990), «Світ трансформований» (1998), «Все найкраще. Дж. Буш: Моє життя в листах та інших творах» (2000), «Світ став іншим» (2004), «Китайський щоденник Джорджа Дж. В. Буша: створення глобального президента» (2008).

Приватне життя. 06.01.1945 р., через тиждень після повернення з війни, Буш одружився з Барбарою Пірс. Разом вони прожили 73 роки – це найдовший шлюб у історії президентських родин США. Колишня Перша леді Б. Буш прожила 92 роки (померла 17.04.2018 р.) і залишила слід в американській історії як мудра і відверта жінка, яка завжди дбала про інших. У цьому шлюбі народилось шестеро дітей. Старший син Дж. В. Буш-мол. став 43-м президентом США (2001–2009), Джей Буш – губернатором Флориди (1999–2007), балотувався на пост президента США (2016). Нині в Буша залишилося п'ятеро дітей, сімнадцять онуків і семеро правнуків.

Відомо, що Буш – шульга. Упродовж життя захоплюється спортивними іграми – бейсболом, футболом, професійно грав у гольф (єдиний із президентів, хто був включений до Світового залу слави гольфу), плавав на моторному човні. 1945 р., коли літак-торпедоносець, на якому Буш воював, потрапив під обстріл японських зеніток біля одного з островів у Тихому океані, Буш врятувався стрибком із парашутом, 1997 р. – здійснив другий стрибок. Попри поважний вік і стан здоров'я, починаючи з 75-ліття, кожні п'ять років Буш відзначає свій день народження стрибком з парашутом, 90-літній ювілей (2014) із міркувань безпеки здійснив в тандемі з досвідченим парашутистом. Буш полюбить мексиканську та китайську кухню. З 24 листопада 2017 р. Буш став довгожителем в історії президентів США, одним із шести, які подолали 90-літній рубіж, і одним із чотирьох, які дожили до 93 років. Він – останній у світі нині живий екс-глава держави, який воював у Другій світовій війні.

Із відомих висловлювань Дж. Г. В. Буша

- Президент – це не принц і не Папа Римський. Йому зовсім не обов'язково шукати шляху до людських душ.
- Я ніколи не стану вибачатися за політику Сполучених Штатів, про що б не говорили мені факти. Я не той хлопець, який вибачається за Америку.
- Кожен, хто каже вам, що кращі часи для Америки вже позаду, дивиться не в той бік.
- Сьогодні ми бачимо, як зароджується новий світ. Світ, у якому, нарешті, чітко проглядаються перспективи для Нового Світового Порядку.
- Ми будемо проводити закордонну політику закордонними руками.
- Я – емоційна особа, яка не завжди вміє висловити свої думки. У мене завжди є власна думка щодо того, з чим мені доводиться зіштовхуватись. Але я не завжди з нею згоден.
- Я – консерватор, але не схиблений на своїх переконаннях.
- Свобода – не те саме, що незалежність. Американці не будуть підтримувати тих, хто домагається незалежності, щоб змінити чужу тиранію на місцевий деспотизм. Ми не будемо допомагати тим, хто проповідує самогубний націоналізм на основі етнічної ненависті.
- Росія подолає свої нинішні проблеми і стане значно більш злою і могутньою, і добре запам'ятає тих, хто її нині образив. Я хотів би бути таким же Другом Росії, яким я був Ворогом для Радянського Союзу.

Л-ра: Буш, Дж. (1989). *Глядя в будущее. Автобиография*. Москва: Прогресс; Бжезинский, З. (2007). *Ещё один шанс. Три президента и кризис американской сверхдержавы* (Ю. Фирсов, Trans.). Москва: Международные отношения; Городня, Н. (2016). Політика США щодо України за президентства Дж. Г. У. Буша (1989–1993 рр.). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 3 (130), 24-29; Горук, А. (2013). Стратегічні політичні моделі щодо регіону Близького Сходу адміністрації Дж. Буша-старшого. *Історична панорама*, 17, 163-190; Грищенко, Т. (2011). Буш (Bush) Джордж Герберт Вокер. In: Ю. Левенець (Ed.). *Політична енциклопедія* (pp. 79-80). Київ: Парламентське видавництво; Плохій, С. (2016). *Брама Європи* (Р. Ключко, Trans.). Харків: Клуб сімейного дозвілля; Bush, G. W. (2014). *41: A Portrait of My Father*. New York: Crown Publishing Group; Meacham, J. (2015). *Destiny and Power: The American Odyssey of George Herbert Walker*. New York: Bush Random House Publishing Group; Wicker, T. (2004). *George Herbert Walker Bush*. New York: Lipper/Viking.

С. Дерев'янка